

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

จากอดีตจนถึงปัจจุบัน ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีการพัฒนาประเทศจนมีความก้าวหน้าเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจและสังคม โดยมีแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นแม่แบบในการพัฒนาประเทศ จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 จนถึงฉบับปัจจุบัน ทำให้โครงสร้างการผลิตของประเทศไทยเปลี่ยนแปลงไป เช่น ภาคการเกษตรเปลี่ยนจากการทำการเกษตรกรรมเพื่อการยังชีพเป็นเกษตรกรรมเพื่อการส่งออก ส่วนภาคอุตสาหกรรมก็เปลี่ยนจากการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อทดแทนการนำเข้า เป็นการผลิตสินค้าอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก

ในอดีตที่ผ่านมา รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการลงทุนจากต่างประเทศ โดยกำหนดนโยบายและมาตรการต่างๆในการส่งเสริมการลงทุน เช่น การลงทุนโครงสร้างพื้นฐานในประเทศ, นโยบายแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศ, การจัดตั้งคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน เป็นต้น สิ่งต่างๆเหล่านี้ ทำให้เป็นปัจจัยดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศสนใจเข้ามาลงทุนเป็นจำนวนมาก ประกอบกับการดำเนินนโยบายเรื่องเศรษฐกิจภายในประเทศ บิดหลักเศรษฐกิจแบบเสรี เหมือนกับทิศทางการแสวงหาของเศรษฐกิจโลกปัจจุบัน ซึ่งสนับสนุนให้มีการติดต่อค้าขายกันอย่างเสรี ไม่มีอุปสรรคหรือปัญหาทางการเมืองมาขัดขวาง ประเทศไทยจึงมีการติดต่อค้าขายกับต่างประเทศในปริมาณที่เพิ่มขึ้นทุกๆปี

จากนโยบายส่งเสริมการลงทุนของรัฐบาล ทำให้มีบริษัทต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยในปี 2538 มีเงินลงทุนจากต่างประเทศสุทธิรวม 49,887 ล้านบาท และเพิ่มขึ้นเป็น 198,266 ล้านบาท ในปี 2541 ซึ่งเพิ่มขึ้นถึง 4 เท่าตัว ประเทศที่เข้ามาลงทุนมากที่สุดคือ ญี่ปุ่น โดยมีมูลค่าการลงทุน 63,210 ล้านบาท หรือคิดเป็นร้อยละ 31.88 ของเงินลงทุนทั้งหมดจากต่างประเทศ รองลงมาคือสหรัฐอเมริกา มีมูลค่าการลงทุน 37,775 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 19.05 (ตารางที่ 1.1)

ตารางที่ 1.1 เงินลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิ ระหว่างปี 2538 – 2541 (หน่วย : ล้านบาท)

ประเทศ	ปี พ.ศ.			
	2538	2539	2540	2541
1. ญี่ปุ่น	13,856 (27.77)	13,250 (23.05)	42,350 (35.98)	63,210 (31.88)
2. สหรัฐอเมริกา	6,471 (12.97)	10,870 (18.91)	25,837 (21.95)	37,775 (19.05)
3. ออสเตรเลีย	6,948 (13.93)	5,444 (9.47)	14,813 (12.59)	19,022 (9.59)
4. สิงคโปร์	3,394 (6.80)	6,969 (12.13)	9,853 (8.37)	21,920 (11.06)
5. ไต้หวัน	2,405 (4.82)	3,492 (6.08)	4,591 (3.90)	3,148 (1.59)
6. ฝรั่งเศส	1,795 (3.60)	761 (1.32)	-38 (-0.03)	8,896 (4.49)
7. เนเธอร์แลนด์	2,165 (4.34)	-1,025 (-1.78)	4,426 (3.76)	12,738 (6.42)
8. อื่นๆ	12,853 (25.76)	17,711 (30.82)	15,857 (13.47)	31,557 (15.92)
เงินลงทุนโดยตรงทั้งสิ้น	49,887 (100.00)	57,472 (100.00)	117,689 (100.00)	198,266 (100.00)

หมายเหตุ : ตัวเลขในวงเล็บแสดงร้อยละของการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศสุทธิ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย

ประเทศไทยมีรายได้จากการส่งออกเป็นรายได้ที่สำคัญ สถิติการส่งออกของประเทศไทย ปี 2538 – 2541 มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยในปี 2538 มีการส่งสินค้าออก 1,322,252.30 ล้านบาท และเพิ่มเป็น 2,337,885.00 ล้านบาท ในปี 2541 โดยเพิ่มขึ้นเกือบ 2 เท่า (ตารางที่ 1.2)

ตารางที่ 1.2 มูลค่าการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทยปี 2538 – 2541 (หน่วย : ล้านบาท)

รายการ	ปี พ.ศ.			
	2538	2539	2540	2541
สินค้าส่งออก	1,322,252.3	1,420,678.0	1,562,982.0	2,337,885.0
สินค้านำเข้า	1,629,333.2	1,858,465.0	1,839,821.0	1,903,884.0
ดุลการค้า	- 307,080.9	- 437,787.0	- 276,839.0	434,001.0

ที่มา : สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง กระทรวงการคลัง

การค้าระหว่างประเทศเป็นสาขาเศรษฐกิจที่สำคัญและมีบทบาทในการพัฒนาประเทศมาโดยตลอด จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1 – 3 ซึ่งรัฐบาลมีนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ทำให้การลงทุนกระจุกตัวอยู่เฉพาะในเขตกรุงเทพฯและปริมณฑล เกิดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่เท่าเทียมกัน ดังนั้น ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 – 2524) รัฐบาลจึงสนับสนุนให้มีการกระจายการลงทุนจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาค วัตถุประสงค์คือเพื่อส่งเสริมความเจริญสู่ส่วนต่างๆของประเทศ เพื่อกระจายรายได้ และเพื่อเพิ่มการจ้างงาน ทำให้จังหวัดต่างๆมีการตื่นตัวเพื่อที่จะพัฒนาตนเอง โดยมีการจัดทำแผนการลงทุนในแต่ละจังหวัด ทั้งนี้เพื่อส่งผลต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่สำคัญและนำความเจริญมาสู่ภูมิภาคนั้นๆ

จากที่กล่าวมา ทำให้การลงทุนและการค้าระหว่างประเทศของไทยได้ขยายขอบเขตไปสู่ภูมิภาคต่างๆของประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคการเกษตรและอุตสาหกรรมขนาดกลางและขนาดใหญ่ รัฐบาลได้มีการจัดตั้งศูนย์ส่งเสริมการส่งออกตามจังหวัดสำคัญของภาคต่างๆ และในภาคเหนือได้มีการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ขึ้นตามพระราชบัญญัติการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย เมื่อ พ.ศ.2522 เพื่อให้รัฐบาลมีบทบาทในการพัฒนาอุตสาหกรรมในภูมิภาค ตามนโยบายของรัฐบาลในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2520 - 2524)

นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ก่อสร้างแล้วเสร็จในปี 2528 ใช้เงินลงทุนทั้งหมด 358 ล้านบาท ตั้งอยู่ริมทางหลวงหมายเลข 11 (เชียงใหม่ – ลำปาง) บริเวณหลักกิโลเมตรที่ 69 – 70 ตำบลบ้านกลาง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน เป็นเขตส่งเสริมการลงทุนเขต 3 ผู้ประกอบการ

ลงทุนจะได้รับสิทธิประโยชน์ทั้งในด้านการส่งเสริมการลงทุน การอำนวยความสะดวกด้าน
 สาธารณูปโภค และได้รับสิทธิพิเศษด้านภาษีอากรจากรัฐบาล นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ส่งผล
 ให้มีการพัฒนาเป็นอย่างมากในจังหวัดภาคเหนือตอนบน ไม่ว่าจะเป็นการพัฒนาด้าน
 สาธารณูปโภคพื้นฐาน ด้านเศรษฐกิจและสังคม ด้านบุคลากร ด้านคมนาคมขนส่ง และด้านการค้า
 ระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาสถิติการค้าระหว่างประเทศของภาคเหนือในปี 2542 มีมูลค่าการส่งออกรวม
 994.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี 2541 ถึงร้อยละ 22.8 โดยเป็นการส่งออกผ่านนิคมอุตสาหกรรม
 ภาคเหนือ 736.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 74.0 ของมูลค่าการส่งออกของภาคเหนือ
 ทั้งหมด (ตารางที่ 1.3)

ส่วนการนำเข้าของภาคเหนือในปี 2542 มีมูลค่าการนำเข้ารวม 817.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐ
 เพิ่มขึ้นร้อยละ 20.7 จากปี 2541 โดยเป็นการนำเข้าผ่านนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ 760.3 ล้าน
 ดอลลาร์สหรัฐ หรือคิดเป็นร้อยละ 93.0 ของการนำเข้าของภาคเหนือทั้งหมด (ตารางที่ 1.3)

เนื่องจากมูลค่าการส่งออกและนำเข้าในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือมีส่วนเกือบทั้ง
 หมดของมูลค่าการค้าระหว่างประเทศในภาคเหนือ ดังนั้น ผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรม จำ
 เป็นที่จะต้องใช้บริการทางการเงินด้านการค้าระหว่างประเทศผ่านธนาคารพาณิชย์ต่างๆ ทำให้
 ธนาคารพาณิชย์ได้เข้ามามีบทบาทและมีความสำคัญต่อผู้ประกอบการด้านการค้าระหว่างประเทศ
 เป็นอย่างมากโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการให้บริการทางการเงินแก่ผู้ประกอบการ นอกจากนี้ ธนาคาร
 พาณิชย์ยังเป็นตัวกลางอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมที่เกิดขึ้นระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย เช่น
 การรับชำระค่าสินค้าระหว่างประเทศ คืออำนวยความสะดวกในการรับชำระค่าสินค้าที่ส่งออก
 และเป็นตัวแทนในการชำระค่าสินค้าที่สั่งเข้ามา อีกทั้งเป็นตัวกลางระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายเพื่อลด
 ความเสี่ยงระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย ดังนั้นการศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรม
 ภาคเหนือ ต่อการใช้บริการทางการเงินเกี่ยวกับการค้าระหว่างประเทศจากธนาคารพาณิชย์
 เป็นเรื่องที่น่าสนใจเป็นอย่างยิ่ง

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 ศึกษาถึงพฤติกรรมของผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ ต่อการใช้
 บริการทางการเงินกับธนาคารพาณิชย์ ด้านการค้าระหว่างประเทศ

1.2.2 ศึกษาถึงปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือต่อการให้บริการทางการเงินกับธนาคารพาณิชย์ ด้านการค้าระหว่างประเทศ

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษา

ทำให้ทราบถึงปัจจัยต่างๆที่มีอิทธิพลต่อผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือในการให้บริการทางการเงินกับธนาคารพาณิชย์ ด้านการค้าระหว่างประเทศ และยังทราบถึงปัญหาและอุปสรรคของผู้ประกอบการในเขตนิคมอุตสาหกรรม ต่อการให้บริการดังกล่าวนี้ เพื่อให้หน่วยงานของรัฐและผู้ที่เกี่ยวข้องใช้เป็นแนวทางในการส่งเสริมการให้บริการทางการเงินด้านการค้าระหว่างประเทศแก่ผู้ประกอบการในเขตอุตสาหกรรม และเขตอื่นๆได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อนำผลการศึกษา เสนอผู้บริหารเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลง การดำเนินการในด้านนี้ต่อไป

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

ทำการศึกษาพฤติกรรมการใช้บริการทางการเงินด้านการค้าระหว่างประเทศจากธนาคารพาณิชย์ ของผู้ประกอบการในนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ จังหวัดลำพูน ซึ่งเป็นผู้ประกอบการในเขตอุตสาหกรรมส่งออก ที่ยังดำเนินกิจการอยู่ ณ วันที่ 31 มีนาคม 2543 จำนวน 44 ราย

ตารางที่ 1.3 มูลค่าและดุลการค้าระหว่างประเทศของภาคเหนือ ปี 2539 – 2542 (หน่วย : ล้าน ดอลลาร์ สหรัฐ.)

รายการ	2539	อัตรา		2540	อัตรา		2541	อัตรา		2542	อัตรา	
		เพิ่ม/ ลด (%)			เพิ่ม/ ลด (%)			เพิ่ม/ ลด (%)			เพิ่ม/ ลด (%)	
1. สินค้าส่งออก	889.2	13.2		1,068.5	20.2		810.0	- 24.2		994.5	22.8	
1.1 ด่านท่าอากาศยานเชียงใหม่	753.9	12.1		861.8	14.3		710.3	- 17.6		852.6	20.0	
- นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ	645.4	8.7		694.3	7.6		611.6	- 11.9		736.4	20.4	
	(72.6)*			(65.0)*			(75.5)*			(74.0)*		
- นอกนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ	108.5	38.0		167.5	54.4		98.7	- 41.1		116.2	17.7	
	(12.2)*			(15.7)*			(12.2)*			(11.7)*		
1.2 การค้าชายแดน	135.3	19.6		206.7	52.8		99.7	- 51.8		141.9	42.3	
- พม่า	122.0	19.8		198.0	62.3		86.1	- 56.5		115.6	34.3	
- ลาว	7.8	- 2.5		6.6	- 15.4		11.3	71.2		13.4	18.6	
- จีน (ตอนใต้)	5.5	66.7		2.1	- 61.8		2.3	9.5		12.9	460.9	
2. สินค้านำเข้า	625.5	2.8		642.8	2.8		677.6	5.4		817.8	20.7	
2.1 ด่านท่าอากาศยานเชียงใหม่	606.9	2.9		625.4	3.0		649.1	3.8		770.3	18.7	
- นิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ	593.7	2.2		599.9	1.0		629.6	5.0		760.3	20.8	
	(94.9)**			(93.3)**			(92.9)**			(93.0)**		
- นอกนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือ	13.2	48.3		25.5	93.2		19.5	- 23.5		10	- 48.7	
	(2.1)**			(4.0)**			(2.9)**			(1.2)**		
2.2 การค้าชายแดน	18.6	0.5		17.4	- 6.5		28.5	63.8		47.5	66.7	
- พม่า	11.3	- 18.1		9.7	- 14.2		17.4	79.4		23.4	34.5	
- ลาว	4.2	20.0		5.5	31.0		3.3	- 40.0		11.3	242.4	
- จีน (ตอนใต้)	3.1	158.3		2.2	- 29.0		7.8	254.5		12.9	64.1	
ดุลการค้า	263.7			425.7			176.7			176.7		

หมายเหตุ : *ร้อยละของมูลค่าสินค้าออกในภาคเหนือ ** เป็นร้อยละของมูลค่าสินค้าเข้าในภาคเหนือ

ที่มา : ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคเหนือ

1.5 นิยามศัพท์

การค้าระหว่างประเทศ หมายถึง การติดต่อซื้อขายกันระหว่างผู้ซื้อและผู้ขายที่อยู่คนละประเทศ โดยที่มีความแตกต่างกันในหลายๆด้าน ไม่ว่าจะเป็น สกุลเงิน กฎหมายของแต่ละประเทศ ประเพณีวัฒนธรรม เชื้อชาติ ฯลฯ ดังนั้น ถ้าหากผู้ซื้อและผู้ขายไม่มีความรู้ ความเข้าใจในวิธีปฏิบัติ ด้านการค้าระหว่างประเทศ จึงมีความเสี่ยงค่อนข้างสูง

ธนาคารพาณิชย์ หมายถึง ธนาคารที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์และ หมายรวมถึงสาขาของธนาคารต่างประเทศที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบกิจการธนาคารพาณิชย์ ด้วย **การธนาคารพาณิชย์** หมายถึง การประกอบธุรกิจประเภทรับฝากเงินที่ต้องจำคินเมื่อทวงถาม หรือเมื่อสิ้นระยะเวลาอันกำหนดไว้ และใช้ประโยชน์เงินนั้นในทางหนึ่งหรือหลายทาง เช่น (ก) ให้สินเชื่อ (ข) ซื้อขายตั๋วแลกเงินหรือตราสารเปลี่ยนมืออื่นใด (ค) ซื้อขายปริวรรตเงินตราต่างประเทศ (วรศ อุปปาดิก , 2530 : 119)